

Унија синдиката просветних радника Србије

Адмирала Гепрата 10/II/17, 11000 Београд;
телефон: 011/7617-235; бр. моб. 065/3233-038, 065/3233-528;
е-mail: kancelarijausprs@gmail.com; usprs@sezampro.rs;
интернет: www.unijasprs.org.rs ;
текући рачун: 355-1025873-28 Војвођанска банка

Прва петолетка

Пре пет година, 7. децембра, ступио је на снагу Закон о изменама и допунама Закона о буџетском систему („Службени гласник РС“ бр. 108/2013) којим је прописана забрана заснивања радног односа са новим лицима ради попуњавања слободних, односно упражњених радних места код корисника јавних средстава Републике Србије.

Разлог за увођење забране запошљавања је био да се стане на пут неконтролисаном и непотребном запошљавању. Такво запошљавање је у годинама пре забране, ако не и деценијама, толико узело маха, да је у појединим деловима јавног сектора број запослених вишеструко премашивао реалне потребе.

И у просвети као делу јавног сектора, било је неоправданог запошљавања. На пример, након одласка у пензију запосленог са пуним радним временом, поједини директори су на упражњено радно место примали у радни однос неколико нових радника, најчешће са циљем да обезбеде већи број гласова приликом избора за директора, или да удовоље свима који су тражили да на „мала врата“ уђу у просветни систем. Све то је резултирало повећањем броја запослених у образовном систему, иако се број ученика из године у годину смањивао.

Резултат петогодишње забране запошљавања у просвети јесте огроман број радника на одређено време. У просвети ће један број запослених увек радити на одређено, јер су то радници која замењују директоре у првом (однедавно и у другом) мандату, запослене који су на боловању или привремено одсутни због других разлога. Но, број таквих радника на одређено, не би смео да прелази 10% од укупног броја запослених, то јест максимално 10000 људи.

Међутим, ако се погледају листе слободних радних места које периодично објављује Министарство просвете, видимо да су на више од 21 хиљаде целих норми ангажовани радници на одређено време. Ако томе додамо и бар хиљаду радних места у предшколским установама, долазимо до невероватне цифре од преко 22 хиљаде радних места која су попуњена радницима на одређено време! Да не буде забуне, овде није реч о 22, већ о преко 25, можда чак и близу 30 хиљада запослених, пошто многи од њих раде са непуним радним временом. Истовремено, на листама технолошких вишкова и радника са непуним нормом, налази се много мањи број људи, за чију допуну норме је потребно негде око 1300 радних места.

Држава очигледно не види проблем у чињеници да најмање четвртина запослених у просвети ради на одређено. Зашто то држави одговара? Прво, такав радник се без проблема може отпустити на крају сваке школске године и послодавац нема обавезу да исплати отпремнину, а то држави као финансијеру одговара. Друго, радници на одређено су најподложнији уценама и претњама од стране послодавца. То се најбоље видело у току последњег штрајка, када су нам из стотина школа јавили да директори позивају на индивидуалне разговоре раднике на одређено и дају им „пријатељске“ савете да не учествују у штрајку, јер ће се и то узимати у обзир када се буду продужавали уговори. Држави, дакле, одговара да има што већи број запослених у просвети који ће ћутати и неће се бунити, из страха да не изгубе и тај неизвесни посао који тренутно имају. Трећи разлог је што тако велики број радних места на одређено време даје могућност да се на та радна

места „ухлебе“ партијски и други кадрови, по налозима локалних шерифа, а богами, често и по налогу који долазе од људи са самог врха просветних власти. Четврти разлог је што ће примена Закона о запосленима у јавним службама омогућити да технолошки вишкови из других делова јавног сектора буду преузети на слободна радна места у просвети. Тако ћемо врло брзо отпуштати административне раднике, шефове рачуноводства, секретаре, теткице, домаре, наставнике и стручне сараднике који раде на одређено, а на њихов места ће доћи дојучерашњи заменици помоћника директора за односе са медијима у јавним предузећима, саветници за све и свашта, нижи и виши самостални референти, посебни саветници и сва она булумента непотребних радника који су деценијама запошљавани у локалним јавним предузећима, општинским и градским управама и слично.

Радни однос на одређено време не може да прерасте у радни однос на неодређено време, пише у члану 155. важећег ЗОСОВ-а. Са друге стране, Закон о раду забрањује рад на одређено време, дужи од две године, а уколико је уговор о раду на одређено време закључен супротно одредбама овог закона, сматра се да је радни однос заснован на неодређено време, пише пак у Закону о раду. Тим законом се утврђује да радник који настави да ради након што му је истекао уговор „на одређено“ време, фактички има уговор за „стално“. Међутим, из министарства просвете, науке и технолошког развоја наводе да та два закона, ЗОСОВ и Закон о раду, наводно, нису у супротности!? Закон о раду се супсидијарно примењује у оном делу у коме радни односи нису уређени ЗОСОВ-ом. Међутим, остаје нејасно зашто радник нема права на уговор „за стално“ ако ради непрекидно дуже од две године?

Овакво стање у читавој земљи представља класичан пример апсурда и парадокса. Огроман број просветних радника, нарочито млађих је у постојећим околностима претворен у прекарне раднике, односно у тзв. „прекаријат“. Овај термин се односи на раднике који раде само по тренутним уговорима, лишени било какве гаранције и сигурности. Као такви, представљају зачетке нове социјално-економске класе која заштиту својих права и свог положаја не може пронаћи у оквирима синдиката. Синдикатима никако не може одговорати повећавање броја радника у оваквом статусу јер то дугорочно урушава њихов положај и улогу. Оваквом типу радника теже мултинационалне компаније а наша држава их у томе у потпуности подржава, и сама уводи показне моделе. За борбу против ове пошаст је неопходно обезбедити алтернативни приступ. Ваљало би се борити за увођење радикалне социјалне реформе која би финансијску сигурност радника обезбедила као универзално грађанско право.

Иако се на први поглед чини да је овакво стање нерешиво, то уопште није тако, а постоје механизми који су већ установљени да се укине забрана запошљавања у просвети, а да не дође до злоупотреба које смо навели на почетку овог текста. Формирана је Централна радна група задужена за преузимање радника за чијим радом је у потпуности или делимично престала потреба, постоје и радне подгрупе при школским управама. Ово формирано тело је у потпуности доказало да савршено познаје стање у образовном систему као и кадровске потребе. На основу увида у постојеће стање система, као и на основу процене о потребама, они су сасвим у стању да учине сувишном забрану запошљавања, да спрече већину злоупотреба и да зауставе по образовни систем неповољан тренд раста броја запослених радника на одређено време.

Просветни радници се не смеју задовољити објашњењима која им дају високи чиновници Владе, да могућност запошљавања на неодређено постоји, да се тиме бави Комисија која има утврђене процедуре и слично. У току ових 5 година, на прсте се могу избројати случајеви у којима је Комисија установама образовања дала одобрење за запошљавање нових лица на неодређено радно време, а у неким од тих случајева запошљавање је било потпуно неоправдано и чак супротно процедури која је прописана у ЗОСОВ-у. Установе све ређе и ређе шаљу захтеве за одобрење конкурса, јер схватају да је то залудан посао, и да се одобрење добија само за лица која имају партијску или неку другу везу.

Због свега овога просветни синдикати би требали да у наредним периоду као један од својих циљева поставе и укидање забране запошљавања на неодређено време у просвети. Време је за конкурсе на неодређено радно време, уз контролу оправданости запошљавања.

У Крагујевцу,
26. новембра 2018. године

Ресор за образовни систем УСПРС
Милан Јевтић